

RATENICE v XIX. a na počátku XX. století

Sepsal: Karel P o k o r n ý

Ústí n.L. a Ratenice, květen 1986.

O b s a h

Strana

A

- 1 Vývoj držby zemědělské půdy v obci
- 12 Pronájmy půdy
- 14 Život v obci ve 2. polovině XIX. století
- 20 Obecní louky a pastviny
- 26 Obecní strážníci, polní hlídači, škody na majetku
- 28 Osvětlení obce
- 30 Prodeje obecních pozemků
- 31 Obchody a živnosti
- 35 Hostince
- 37 Obecní váha
- 37 Zahradník, pěstování ovoce
- 40 Obecní dům č. 109
- 42 Mrchoviště
- 42 Louž
- 43 Náhon
- 43 Meliorace
- 45 Regulace Výrovky
- 47 Obecní cesty
- 49 Silnice
- 51 Obecní býk
- 53 Obecní hospodářské nářadí
- 54 Ulice
- 55 Fara a kostel
- 60 Hřbitov
- 62 Čeledíni
- 63 Nemoce
- 64 Usnesení ke škole
- 67 Zanedbávání školy

B

- 70 Znění dopisu podkrajského úřadu v Kolíně o jmenování Prokopa Miškovského z Ratenic č. 53 školním dohlížitelem
- 71 Myslivost
- 72 Příspěvek obce na veřejně prospěšné účely
- 73 Hasiči
- 74 Evangelíci
- 74 Drobné zprávy o Josefu Němcovi
- 74 Volby obecních orgánů v Ratenicích
- 78 Občanské a domovské právo
- 79 Vystěhálci do Ameriky
- 79 Vojáci
- 80 Různé zprávy
- 81 Rozpočet obce Ratenické na správní rok 1882
- 81a Smlouva o pronájmu polí statku č. 21 v Ratenicích z 26. 8. 1852
- 82 Protokol o pronájmu obecních pozemků z 16. 9. 1891
- 84 Protokol z dražby pozemků Fr. Miškovského v Ratenicích č. 53
- 86 Protokol o pronájmu pozemků Fr. Miškovského v Ratenicích č. 53
- 87 Skladba přijatých usnesení obec. výboru a zastupitelstva v Ratenicích v letech 1878-1914
- 87 Počty odeslaných dopisů obec. úřadem v letech 1878-1901,
- 87 Starostové obce v 1. 1878-1919
- 88 Schůze obec. výboru a zastupitelstva v 1. 1878-1914
- 89 Výdaje obce Ratenice v r. 1875 a 1877
- 95 Různé zprávy o Ratenicích v tisku koncem 19. století
- 96 Z pamětní knihy dobřichovské fary z února 1827
- 96 Zprávy z Kolínských listů z r. 1887 a 1879
- 97 Záznamy o hospodaření a sklizni Fr. Miškovského č. 53
- 100 Výpisy z pamětní knihy dobřichov. fary z let 1821 a 1824

Vývoj držby zemědělské půdy v obci

Údaje berní ruly, tereziánského katastru a josefského katastru podávají tento obraz o držitelích poddanské orné půdy a vývoji její držby v obci:

	1654			1718			1777+/ 1785			1785		
sedláci	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
sedláci	4	192	48,5	5	330	66,-	5	346	69,2	5	373	74,6
chalupníci	6	43	7,2	7	77	11,-	7	101	14,4	7	150	21,4
zákupníci /emfiteuti/		-			-			-		30	523	17,4
Celkem	10	235	23,5	12	407	34,-	12	447	37,3	42	931	22,1

1= počet usedlostí
2= výměra polí /strychů/
3= počet strychů na 1 usedlost

+/ Údaje z r.1777 jsou z doby těsně před rozdělením ratenského dvora

Od r.1654 až do zavedení t.zv.Raabova systému v r.1778 se výměra půdy na 1 usedlost zvyšovala. I když připustíme, že údaje u výměře rustikální půdy byly cerhenskou vrchností podhodnoceny, podávají nám zachovaná data obraz o struktuře výměry polí sedláků a chalupníků a od r.1785 i nákupníků, jakož i o trendech vývoje.

Porovnáme-li trend vývoje průměrné výměry půdy na 1 usedlost, dostaneme tento přehled: /strychů/- % :

	1718/1654	1777/1718	1785/1777	1785/1654
sedláci	136.-	105.-	108.-	154.-
chalupníci	153.-	139.-	149.-	300.-
Celkem	145.-	110.-	117.-	185.-

Rozhodující část půdy patřila sedlákům, kteří ji obdělávali za pomoci námezdních pracovních sil. Výměra selských gruntů se postupně zvyšovala, i když nižším trendem než výměra usedlostí chalupníků. Zachované záznamy informují o tom, že výměra selských gruntů se zvýšila z těchto důvodů:

- po roce 1654 převzal Mikuláš Volák z č.31 pustou půdu Linkovské a Zemanovské chalupy o celkové výměře 8 strychů; chalupa stála patrně na místě dnešního čísla 47 /Linkovská chalupa/.
- mezi sedláky byl zařazen i Jan Kryzula /dnešní číslo 22/, který převzal pustý grunt Landovský s výměrou 10 strychů. K tomuto bývalému Landovskému gruntu byla patrně po r.1718 přičleněna okrajová pole proti kostelu, u Lhoty v lukách, Na královských, ležících vesměs na pokraji katastru. Dále byla sem přičleněna i pole bývalého Pádovského gruntu.
- k poddanským usedlostem byla patrně po roce 1654 přiorána i obecní pole V zahradách, U vrbky, Za pastouškou, Nad ohradou a U ohraďy o výměře asi 67 strychů.

Největší část o výměře 58 strychů přiorali sedláci a 9 strychů přiorali chalupníci. Největší díl o výměře 22 strychů dostal osedlý na č.7 sedlák Aron, který býval v 18. století rychtářem. Jediný grunt č.22 Jana Kryzuly zde neměl v r.1718 žádné pole, což je možno si vysvětlit tím, že tento selský grunt byl založen na půdě bývalé Lendovské usedlosti až po přičlenění obecní půdy k rustikálním usedlostem.

Celkově možno říci, že nárůst orné půdy rustikálních gruntů v průběhu 17. a 18. století byl ovlivněn přičleněním další půdy z pustých gruntů a odkrojením obecních pozemků ležících na okraji obce, dále v poloze "V lukách" u Vrbové Lhoty a patrně ladem ležících pozemků na okraji katastru a obce.

Po převedení ratenských poddaných v roce 1778 na t.zv. Raabovský systém /t.j. přeměně roboty ve výkonech na peněžité dávky/, připadalo v obci 47% z celkové výměry polí pěti selským usedlostem. Průměrný výnos ze selské půdy /strychy/ činil v r.1789 4 zl.15 kr., z rustikální půdy 2 zl.44 kr. Sedláci obhospodařovali úrodnější půdu a dosahovali na ni vyšších výnosů než chalupníci. Nejvýnosnější půda byla u Aronova statku č.7, kde činil výnos z 1 strychu 6 zl.16 kr.

Ze skupiny sedláků se zpravidla rekrutovali ratenští rychtáři, kteří pomáhali cerhenské vrchnosti při výkonu oprávy. Nemí pochyb o tom, že rychtáři dovedli využít svého postavení ku prospěchu svých gruntů při shovívavém postoji vrchnosti. Výjimku tvořil rod Voláků usedlý na č.31, který se v r.1781 přihlásil k evangelickému náboženství a v jehož rodě se vyskytoval rychtář v jediném období /r.1802/. Zřejmě neměl pro své náboženské vyznání plnou důvěru katolické vrchnosti a církve.

V letech 1875-1847 došlo ke zhačným vlastnickým změnám v držbě selské a chalupnické půdy. Od tří ratenských selských statků byla oddělena zemědělská půda a založeny tři nové zemědělské usedlosti:

1. Roku 1791 předal Jan Volák ze statku č.31 svému bratru Vojtěchu, který si na půdě statku postavil v r.1785 chaloupku nesoucí číslo 47:

	měřice mázličky	
pole V dolících	1	15 1/2
pole Na kamnech	3	10 1/2
Za zlámaným křížem	7	8
Bole V lánech	16	15 1/2
Palouk		15 1/2
pole U vrbky	2	9 1/2
C e l k e m	33	10 1/2

Tím převzala usedlost č.47 od statku č.31 i část platu, který se z těchto pozemků odváděl vrchnosti:

Celkem plat z gruntu č.31	65	zl	58	1/4	kr
převzato usedlostí č.47	11	"	9	1/4	"
Zůstává u statku č.31	54	"	48		"

2. Dne 17.června 1788 převzal Jan Markytán od statku č.21,který patřil jeho bratru Tomáši Markytánovi,otcovský díl a postavil si na pozemku statku č.21 dům,nesoucí číslo 50. /otcovský díl převzal Tomáš Markytán od svého otčima Jana Horkého,který byl ratenským rychtářem a který si poté postavil vlastní dům č.49, ve kterém žil s matkou obou Markytánových synů i se svým vlastním synem Janem/.

K domu č.50 byly od statku č.21 odděleny pozemky

	Měřic	Mázlíků
V dolících	2	13 1/2
Naď mokrejma	11	12
U vazku	8	6
V kopcích	20	11
C e l k e m	<u>43</u>	<u>42 1/2</u>

V roce 1828 se provdala Magdalena,dcera zemřelého Jana Markytána, za Františka Nezavdala.František Nezavdal hospodářství neudržel a dům mu byl prodán v exekuční dražbě,při které ho koupil Václav Kubelka,který se do Ratenic přistěhoval z Českobrodské.Ten grunt č.50 bez pozemků prodal Josefu Borovičkovi a pozemky přičlenil k usedlosti č.2,kterou koupil od M.Koláčné.Josef Borovička prodal dům č.50 majiteli statku č.21 Josefu Sixtovi,který jej r.1886 rozboural a zřídil na jeho místě zahrádku.

3. Dne 12.února 1791 zdědil po svém zemřelém otci Janu Frydovi z č.9 jeho syn Jakub Fryda pozemky a postavil si vedle rodného statku č.9 usedlost,nesoucí číslo 53. /Jan Fryda zemřel r.1777 a zanechal po sobě vdovu Magdalenu se 6.děťmi.Protože vdova Magdalena Frydová měla děti nedorostlé a nemohla s nimi hospodařit,přiřazenil se k vdově r.1778 František Nykodým z Břežan.Frant.Nykodým zemřel r.1806 a pozůstalost po něm převzal Jan Nykodým.Roku 1833 byl statek č.9 prodán Janu a Dorotě Baláčkovým z Břežan./

Zděděné pozemky od usedlosti č.9 a převedené k usedlosti č.53:

	Měřic	Mázlíků
V lánecích	14	15 3/4
Za brůdkem	4	4 3/4
Za Kryzulovou zahradou	2	12 1/4
Na prostředním kusu	15	8 1/4
Vedle Husánku	4	6
Na půldruhých	8	7 3/4
louka Palouk	4	3/4
louka Palouček	2	15 1/4
louka Nádevek	10	1/2
C e l k e m	<u>67</u>	<u>4</u>

V dalších letech se poddání na usedlosti č.53 střídali. Roku 1834 ji prodává Matěj Karbula Aloisi Fislvi a téhož roku ji od Fialy kupuje Josef Sixta.V roce 1838 usedlost zakoupili Václav a Kateřina Miškovských z Břežan a prodali ji svému synu Prokopovi Miškovskému ještě v témže roce. V tomto rodě zůstala živnost až do dvacátých let 20.století, kdy ji Jaroslav Miškovský prodal Aloisi Kratochvílovi,který do té doby hospodařil v domě č.12.Alois Kratochvíl odprodal dům č.12 Josefu Novákovi,do té doby bydlícího v domě č.108 /Josef Novák dům č.108 prodal Josefu Zelenému,který se do Ratenic přestěhoval

Úbytek orných polí na uvedených třech gruntech nahradili sedláci zčásti rozoráním svých luk a pastvin. Statek č. 31 rozoral louky U Lhoty, statek č. 9 louky Za vohradou a č. 21 louky U Lhoty a louku Palouk Za zahradama.

Rovněž ostatní statky rozorávaly louky a zvyšovaly výměru své orné půdy. Největší výměra luk patřila ke statku č. 7. Výměra tohoto statku vzrostla ze 60 strychů v r. 1785 na 116 str. v roce 1847. Statek č. 22 rozoral louku U Husánku a jeho výměra spolu s dalšími nákupy půdy vzrostla ze 70 str. r. 1785 na 112 str. v r. 1847.

Rozdělení panské půdy ratenského dvora a založení nových zakupnických usedlostí na panské půdě vedlo ke změně sociální struktury obce. Vytvořila se nová skupina, nazývaná zakupníci, či emfiteutu neb familianti. Hospodařili jak na půdě bývalého ratenského, tak i cerhenského dvora v poloze Na kamnech a v Zadních lánech. V obci se zvýšil počet zemědělských usedlostí a zvýšila se současně i výměra půdy chalupníků. Přehled rozvrstvení zemědělských usedlostí podle výměry půdy v r. 1785 podává tento přehled

výměra polí strychů	domov. čísel	%	výměra půdy strychů celkem na 1 rodinu %		
0 - 5	2	4,8	8	4,-	0,9
5 -10	7	16,6	53,5	7,6	5,7
10 -20	21	50,0	304,5	14,5	32,7
20-30	7	16,7	150,5	21,7	16,2
30- 40	-	-	-	-	-
40 -50	-	-	-	-	-
50 -60	1	2,4	41,5	41,5	4,4
60 -výše	4	9,5	373	93,2	40,1
Celkem	42	100,0	931	22,2	100,0

Zvýšil se počet usedlostí i obyvatel obce. V obci se usadil i kovář František Jäger a postavil si na obecní půdě dům č. 43 a kovárnu. Při rozdělení dvora mu bylo přiděleno 5 3/4 str. půdy. Na přední obci. Na Františka Jágra bylo podáno 13. 6. 1782 Václavem Žídkem z Vrbové Lhoty udání, že se u něho scházejí v neděli obyvatelé protipapežského smýšlení. To byl zřejmý důvod, proč vrchnost a církev kováři Jägerovi nepřála.

Objednávky na opravu ratenského kostela bývaly zadávány kovářům z Cerhenic a Dobřichova a Jäger byl opomíjen. Jistě pod vlivem tohoto tlaku prodal roku 1792 František Jäger kovárnu Františku Chrastnému se vším inventářem a pro svou potřebu si vymínil jen 1 kleště, 1 kladivo, 1 struch, 1 rašplí a 1 vosekáč. František Chrastný se v kupní smlouvě uzavřené na cerhenském zámku zavázal, že "on kupující v obci potřebné kovářské dílo bez odkladů důsledně zhotovovati povinen bude." Františku Chrastnému byl již od roku 1793 zadávány zakázky na opravu ratenského kostela. Roku 1811 postoupil Fr. Chrastný kovárnu synu Josefovi.

V Ratenicích v té době a na přelomu století byli řemeslníci, o kterých se nezachovala žádná souhrnná zpráva. Jedině z kusých záznamů lze usoudit, že zde pracovali doškáři, truhláři, tesaři, zedníci, ševci a krejčí. Byli to synové z početných zemědělských rodin, kteří bydleli patrně pospolu s rodiči. Byli to patrně i řemeslníci, kteří si po roce 1785 postavili domy č. 51, 44, 48, 52, 54, 55, 57, 59, 60 a 61, u kterých nebyla žádná zemědělská půda. Dům č. 58 si postavil i školní učitel Ignác Kasal, který se živil vedle učitelování i tkalcovstvím.

V Pamětní knize dobřichovské fary se zachovala zpráva, že dne 11. listopadu 1829 se zabíjel při opravě dobřichovského kostela zednický tovaryš Jan Nádvorník z Ratenic. Padl na něho trám.

V roce 1847 byli v Ratenicích řemeslníci:

František Chrastný, kovář, č. 43
František Štella, krejčí, č. 17
František Blecha, švec
Jan Horký, truhlář,
Jan Sulák, krejčí,
Jan Novotný, švec, č. 11
Jakub Třešňák, bednář č. 58
Jakub Svatuška, tkadlec, č. 3

Každý živnostník platil
daň..... 17 krejcarů,
přirážku..... 2 "
celkem 19 krejcarů

Od 8 ratenských živnostníků
se ročně vybíralo 2 zl. 16 kr.
daně, 16 krejcarů přirážky,
celkem 2 zl. 32 krejcarů.

V t.zv. vrchnostenské židovně /č. 63/ měla svůj obchod rodina Krauzů až do počátku 20. století. Handlováním pozemky, usedlostmi a dobytkem se zabýval sedlák Matěj Šlechta z č. 22, který r. 1795 zemřel.

V čísle 32 byla odedávna hospoda. Další hospoda byla založena v č. 6 asi ve 2. polovině 19. století. Hostinský Kulač je zde připomínán k roku 1857.

Zemědělské usedlosti s malou výměrou půdy jen ztěžily živily početné rodiny. Zejména v době neúrody anebo onemocnění rodinných příslušníků se dostali drobní držitelé půdy do kritické situace.

Tak na příklad 25. 7. 1822 se přihnal silný západní vítr, který lámal stromy a odnášel stavení. V malé chvíli začaly padat kroupy od Peček přes Ratenice k Sokolči. Kroupy všechno osení na polích ubily a zatloukly, takže zbyla jen zem smíchaná se slámou.

Dne 1. a 2. března 1827 vylila se Výrovka na všechna okolní pole, takže od Dobřichova až k Sadské se krajina zdála být jedním mořem. Leď ucpal průtoky pod mosty přes potok, takže velká voda trvala až do 5. března, kdy začala opadat. Krajánek z horního mlýna v Pečkách byl v Radimí zachvácen vodou a utopil se /Jménem Frant. Fořt z Tábora, stár 46 let/.

Roku 1870 způsobila bouře z 27. na 28. říjen velké škody na kostele v Ratenicích a Cerhenicích, které byly nákladem 2000 zl. odstraněny.

Z 3. na 4. 7. 1871 se rozvodnila Výrovka tak, že o 8. hodině ráno byla farská louka u domku pod vodou. Voda se valila po obou stranách ratenského mostu a odnášela sebou seno. Zaplavila bahnem okolní pole a louky.

Dne 18. 7. 1890 padaly kroupy velké jako holubí vejce a kusy ledu. Obilí mezi Radimí a Cerhenicemi bylo zamláčeno do země. Na řepě byly omláceny listy, takže se jejich růst zpomalil. Nová povodeň na Výrovce byla 9. srpna a mezi 4. a 5. zářím. Celý kraj byl pod vodou, ze kterého jako ostrůvky vykukovaly vesnice.

Dne 24. listopadu 1890 přišla nová povodeň. Pole mezi Pečkami a Ratenicemi byla toho roku třikrát pod vodou.

Usedlost drželi většinou až do svého stáří rodiče a předávali ji jednomu ze svých synů, nejčastěji nejmladšímu, který byl povinen podle uzavřené smlouvy s rodiči své sourozence vyplatit. V případě, že v hospodářství chyběly hotové peníze, byl nucen si je nastupující syn vypůjčit na hypotéku, anebo vhodným sňatkem vyženit.

Půjčky se zapisovaly do pozemkových knih a vážly jako hypotéka na nemovitostech. Pozemkové knihy z celého XIX. století svědčí o tíži hypoték, které byly velkým břemenem pro majitele usedlostí. Často je spláceli po celý život, anebo dokonce převáděli dluhy i na své další dědice.

Při sňatcích dcer a synů sedláků převažovalo většinou ekonomické hledisko výhodnosti sňatku pro udržení, nebo zvýšení rentability statku a hledisko náboženské ustupovalo do pozadí. Když se evangelička Anna Voláková ze statku č. 31 v Ratenicích měla r. 1828 provdat za Jakuba Nádvorníka z chalupy č. 5 v Ratenicích, přestoupila na katolickou víru.

Stejně tak když se měl ženit evangelík Jan Volák z č. 31 s katoličkou Magdalenou Prokúpkovou z Vrbčan, vydala její matka Anna Prokúpková Volákové rodině toto písemné prohlášení:

"Nejmilejší přátelé.

Na vědomost Vám dávám, že nejen dcera, ale i matka z dobré vůle na to přistoupily, aby se dcera náboženství katolického odřekla a k evangelickému přistoupila a ostatně vinšujem celému Vašemu rodu štěstí a boží požehnání.

Ve Vrbčanech dne 28. dubna 1850.

Prokúpková Anna
Prokúpková Magdalena. "

Zděděná půda dávala drobným držitelům naději bytí na sebe-menší obživu a proto se jí lidé lehce nezbavovali. Časté změny držitelů menších usedlostí je proto nutno hledat v jejich neutěšených materiálních podmínkách. Držitelé usedlostí byli povinni vrchnosti odvádět peněžité dávky bez ohledu na případnou neúrodu a jiné důvody. Značným zatížením byly i církevní desátky a poplatky za církevní úkony, které věřící provázely od kolébky až do hrobu.

Z 1. poloviny 19. století zaznamenáváme prodej malé usedlosti č. 37 v Ratenicích. Emfiteutickou usedlost č. 37 si postavil po r. 1778 František Zalabák v bývalém ratenském dvoře. Současně mu byla dána do emfiteutického vlastnictví od ratenského dvora 1 parcela č. 345 pole o výměře 5 1/2 str. Nad rybníkem a 1 parcela č. 357 pole o výměře 1 3/4 str. rovněž Nad rybníkem. Od cerhenského dvora převzal pole V lánech o výměře 20 jiter.

Zápisem sepsaným v kanceláři na cerhenském zámku 20. 3. 1815 odstoupil otec František Zalabák svému synu ~~stojícímu jména~~ Václavu Zalabákovi svou emfiteutickou živnost. Zápis zní:

"Při té okolostojícínosti, když František Zalabák při jeho velkém stáří a obtíženým churavostí již více v stav nebyl jeho mající hospodářství ve vsi Ratenice pod NC 37 dostatečně

zastávají a dálej sám držet a břemena vybejvat necítí, tak se viděl přinucen býti, to samé raději svému doma se nacházejícímu synu Václavovi popustil.

V zpětohledu toho tedy popouští a odstupuje a mocí přítomného zápisu již skutečně postoupil a odstoupil on otec František Zalabák jeho dle staré dominikální knihy gruntovní, listu 16 ve vsi Ratenicích pod N.37 v dědičným vlastenstvu mající v následujících gruntovních předmětech, totiž:

Dle znění dominikální knihy No I pag.213

	V klasu				Suma
	I	II	III	IV	
a/ Pole nad Rybníkem velkej	3 7 1/2	6 15 1/4			10,6 3/4
b/ Pole v lánech	-	3 13 1/4	3 13 1/2		7 10 3/4
c/ Pole v kemnech			3	1	4

	3 7 1/2	6 1 3/2			
	10 12 1/2		1	22 1 1/2	

pozůstávající emfiteutickou živnost tak jak stojí a leží se vším osetím, jedním volem, vozejk, pluh a branama a vším ostatním při té živnosti se nacházejícím náradím a slovem v těch mezích, právech, břemenech a povinnostech, tak jak on odstupující otec sám držel a užívati neb držeti mohl, jeho vlastnímu synu Václavu Zalabákoví do jeho dědičného vlastenstva, svobodného užívání a vládnutí, za - z ohledu doleje ustanovených vejminkův uznalou cenu za pět set zlatejch, to jest 500.- Fl, proti tomu však, že on nastupitel Václav Zalabák

1 Jeho bratru, totižto Františku Zalabákovským mladšímu synu Františkovi - jenž nyní se na vojně nachází, jménem otcovské praetence v 5ti letech termínech po 40 Fl v šestém roku ale 45 Fl a tak v jednom..... 245 Fl. však ale bez interesův a od všech svatejch tohoto roku 1815 začínaje platiti, povinen bude, kterýchžto dvěstěčtyřicetpět zlatejch až do řádného vyplacení na této živnosti obzvláště pojištěné zůstanou, ostatních ale..... 255 Fl zaplatí ihned nastupující syn jeho odstupujícímu otci a sice skrz přínos jeho manželky Kateřiny Horáckovy na hotovosti, z kteréžto skutečného příjmu on otec jej syna nastupujícího tuto za roven řádně kvituje a zcela prázdného činil, a tak je hořejší suma vyrovnána pr..... 500.-Fl.

2/ Odstupující František Zalabák dělá jak pro sebe, tak jeho manželku Kateřinu a tak až do obou smrtí z této živnosti následující vejmíněk, totiž:

Na penězích každoročně osm, to jest 8 Fl.

Obilí žita čtyři	4	korce	
pšenice půl.....	1/2	"	
ječmene tři.....	3	"	vrchovaté míry
prosa půl.....	1/2	"	

Suma.....	8	korců	

a společný teplý byt, pak pro potřebu na prahu jednu komoru, kterýžto tak významenaný vejminěk nastupitel jeho rodičům pořádně dávatí a zachovatí se tuto zavazuje, tak jako

3/ onen na kontribučenský špejchar pozůstávající obilní rest pr 2 věrtele žita a 21 mír 14 1/4 věrtele ječmena k povinnému ochotně přejímá. Když tedy

4/ na ten a takový způsob Václav Zalabák tu - v Ratenicích pod NC 37 pozůstávající emfiteutickému živnosti dědičné právo vlastnosti jest nabyt, tak bude taky jakožto držitele tej samej jeho povinnost, do c.k.damenštiftovního panství cerhenického důchodu a sice:

robotní odměny z domu.....	1 Fl
a dědičného nájmu z polí...	<u>35 Fl 56 1/4 kr.</u>
v jednom	<u>36 Fl 56 1/4 kr.</u>

každoročně a totižto v následku nejvyšších dvorních listův pod 17. ho v penězích a druhou v obilí v třech v kontraktě ustanovených cenách a patřících lhůtách platiti a tak odváděti, jakož i se vším budoucně od strany zemského řízení povstat mohoucím daní a břemenám nápodobně těm v hlavním kontraktě ostatně obmezeným závazkům podrobiti, pak ale těch samých dvorních listův patřící vrchnostenské laudemium z nástupní ceny pr 500 zl. a a 2 1/2 p. Co a tak od 12 zl. 30 kr. do zemského důchodu cerhenského zaplatiti, kterýžto laudemium se na každý budoucí pád změny držitele k této živnosti a sice vlastního dolů a nahoru stupujícího dědičného po 2 1/2 - cizího však á 5 p. cto vyhrazuje a zachovává.

Poněvadž ale dále.....

5/ manželka nastupujícího Václava Zalabáka Kateřina, rozená Horáčková jemu Václav /u/ Zalabáka takový jejího přínosku a sice na hotovosti..... 300 Fl
pak 1 krávu v 50 "

v jenom..... 350 Fl

odeřzdala, tehdy on jí takový přínos pr tři na padesát zlatejch na tejto obdrženej familiánský živnosti se všema gruntovníma případnostma ve vsi Ratenicích pod Nr 37 tuto obzvláště pojišťuje, v čímž ona jeho manželka dle jejího dole stojícího podpisu tím více spokojena jest, poněvadž doufá, že jak skoro se pretence, švakru Františku Zalabákoví u 8 10/0 upláceti bude, její jistota z ohledu toho přínosku vzroste.

Konečně byl tento zápis, jenž - po schválení slavného ouřadu Cerhenského i bez přítomnosti tehdejších stran, v knihu gruntovní patřiti vtělen a kde náleží významenan býti může, nejen od těch samých stran, nýbrž i také od dvouch k tomu schválně dožádaných hodnověrných svědkův vlastnoručně podepsán.

Jenž se stalo na kanceláři v Cerhenicích dne 20ho března 1815.

Václav Zalabák, syn nastupující
Kateřina Zalabáková +++
dožádala k podpisu mne Tomáše
Markytán
Tomáš Aron, konšel, dožádaný
svědek

+++ František Zalabák otec
dožádal k podpisu mne
Jakuba Zourek, Rychtáře Ratenického
Jan Vodradovec, konšel Ratenický,
dožádaný svědek

Václav Zalabák dědičnou živnost dlouho neudržel. Dne 25. dubna 1819 prodal živnost spolu s rolemi Nad rybníkem a V lánech o výměře 22 měr 1 1/2 věrt. Karlu Kloudovi k ruce jeho syna Václava Kloudy. Karel Klouda se zavázal za usedlost zaplatit:

Do rukou Františka Zalabáka /bratra/.....	245 zl.
Přínos Kateřiny Zalabákové	350 "
V hotovosti vyplatit Václavu Zalabákovi při podpisu smlouvy.....	650 "
v hotovosti do Jana Křtitele t.r.	400 "
v hotovosti při sv. Václavu b.r.	435 "
Celkem.....	<u>2080 zl</u>

Karlu Kloudovi podepsal kupní smlouvu jako svědek ratenský učitel František Kofránek.

Po roce 1778 si postavil na obecním místě emfiteutickou usedlost č. 40 Jan Škardava. Usedlost stála vedle nynější usedlosti č. 14 a 15. Již roku 1785 odprodal Škardava od této usedlosti pole Matěji Šlechtovi k č. 22. Roku 1804 Škardava postupuje usedlost synu Martinu Škardavovi, od kterého ji r. 1817 zakoupil Jan Najman a přidělil ji k chalupě č. 14. Usedlost č. 14 zakoupili i s místem, kde stával dům č. 40 od Anny Najmanové dne 12. 7. 1861 Jan a Magdalena Volákové, kteří ji v pozdějších letech postoupili svému synu Karlu Volákově.

O vybavenosti malých hospodářství nářadím nás informují kupní smlouvy. Roku 1824 na př. zemřelý Václav Michálek z č. 35 po sobě zanechal m. j. 1 vůz, pluh, brány, 2 vidle, 2 podávky, 1 krávu, 1 vola a 17 ovcí.

Matěj Čvančara předal r. 1802 svou živnost č. 1 nejstaršímu synu Františkovi Čvančarovi, který sloužil u regimentu Spork u obrsta, za 700 zlatých. Bratr byl povinen dát věnem:

sestře Magdaleně.....	100 zl.
bratru Matějovi, kterého otec dal vyučit řemeslu	50 zl.
sestře Kateřině.....	100 zl.
br. Ondřejovi, kterého dal otec vyučit řemeslu.	50 "
sestrám Barboře	50 "
Ludmile	50 "
Alžbětě	50 "

Celkem..... 600 zl.

Syn František převzal 2 voly, 1 pluh a brány. Otcí byl povinen poskytovat roční výminěk:

v hotovosti.....	10 zl	
žita	10 korců	
pšenice	2 "	
ječmene.....	4 "	vrchovaté míry
hrachu.....	2 věrtele	
prosa.....	2 věrtele	

dále 1 krávu a 10 bahnic vydržovat "na svou píci".

Značné počty dětí byly i v selských rodinách. Roku 1794 převzal Jan Volák grunt po svém otci stejného jména Janu Volákovi, který mu potvrdil, že již za svého života vybavil své dcery

Dorotu Vlasákovou z Cerhenic.....	168 zl. věna,
Magdalenu Kuchařovou z Bayerwecku.....	89 zl. 30 kr. "
Annu Buršovou.....	181 zl.
Kateřinu Hrubšovou.....	147 zl. 45 kr. "
Celkem.....	586 zl. 75 kr. věna

Přebírající syn Jan byl povinen dávat svému bratru Jiřímu, který se vyučil krejčovskému řemeslu, ročně 1 strych pšenice, 2 strychy žita a 1 strach ječmene a bratru Vojtěchovi odevzdat chaloupku č. 47, stojící na dvoře statku č. 31 spolu s poli a lukami /viz strana 2/.

O vybavenosti statku č. 31 svědčí zápis z 24. 8. 1808, kdy Jan Volák od otce Jana Voláka přebírá: 1 vůz s řetězy, 2 pluhy, 6 bran, dále 3 klisny, 1 prase, 8 ovec a 1 prasnici. Rodiče si ponechali 2 krávy a 8 ovec, které byl povinen syn Jan na svůj náklad krmit.

V průběhu 2. poloviny 19. století došlo k likvidaci těchto hospodářství:

č. 2 Majitelem usedlosti č. 2 a současně č. 39 byl František Rejholec, který usedlost č. 2 v roce 1869 prodal Janu Chladovi. Ten ji po několika letech opět prodal Václavu Koláčným. Vdova po Koláčném pozemky od č. 2 jednotlivě rozprodala středním rolníkům stavení bez polí prodala Václavu Kubelkovi z č. 50.

č. 50 o výměře 14 jiter, které zakoupil Václav Kubelka v exekuční dražbě.

č. 6 jehož půdu zakoupili od Jana Kulače střední rolníci /č. 63, 2, 27, 33/ a sedlák Pavel Volák. Jan Kulač zřídil v čísle 6 hospodu /jako hosťinský připomínán r. 1857/. Hostinec dal Kulač věnem své dceři, ku které se přiženil Václav Doubrava ze Žher u Českého Brodu. Ten prodal hosinec r. 1900 Augustinu Výbornému a Výborný r. 1905 Aloisi Skalovi.

č. 16 prodáno Tomáši Krymlákovi v exekuční dražbě. Odkoupil je Josef Petr. Pozemky odkoupili 3 střední a 2 drobní rolníci z Ratenic, 1 ratenský sedlák a 1 sedlák z Vrbové Lhoty. Louky od gruntu č. 16 odkoupila Marie Sixtová, majitelka statku č. 22.

č. 47 po vymření rodu Volákových na tomto gruntu odkoupili pole od dědiců střední rolníci z Ratenic.

Domy č. 16 a 47 zakoupili noví majitelé, kteří najali pozemky, zakoupili postupně menší výměry polí a hospodařili.

- - - - -

Po roce 1848, zejména však v 70. letech 19. století došlo ke značným změnám ve vlastnictví zemědělské půdy v katastru obce. Josef Baláček, který od r. 1860 hospodařil na statku č. 9 a byl řadu let starostou obce, rozparceloval ku konci roku 1879 své hospodářství a pole odprodal 7 ratenským drobným rolníkům, jednomu střednímu rolníku z Ratenic a sedláku Urbánkovi z Vrbové Lhoty.

Střední rolník František Miškovský z č. 53 zaplatil Baláčkovi za 10 měr a 10 mázlíků pole u vsi 450 zlatých a za 12 měr a 6 mázlíků pole Nad mokrejma 350 zlatých za 1 míru. Dále od Baláčka odkoupil stavení č. 9 za 3500 zlatých a spolu s váznoucím výměnkem své matky Baláčka jménem Doušové. Miškovský měl v úmyslu své stavení č. 53, při kterém byl malý dvůr, odprodat. To se však nepodařilo, takže r. 1882 stavení č. 9 prodal Aloisi Lustigovi, který se do

Ratenic přiženil z Olbramovic u Votic. Jeho žena Berta byla sestra zámožného ratenského obchodníka Krause z č. 63, židovského vyznání. Při svém stavení ponechal Fr. Miškovský od č. 9 místo pro kůlnu a stáj pro koně, kterou postavil r. 1883.

Když byla r. 1887 prodána v exekuční dražbě usedlost č. 8, koupil ji Alois Lustig. Výměra obou jeho hospodářství, č. 8 a 9 se snížila z 88 strychů v roce 1847 na 29 strychů v roce 1897.

Baláčkové parcelace statku č. 9 byla prvou velkou likvidací selských pozemků a jejich přechod převážně do rukou středních a drobných rolníků.

Josef Baláček zakoupil statek č.21 v Ratenicích,brzy jej opět prodal a z Ratenic se odstěhoval.

Majitel statku č.31 Jan Volák předal statek svému synu Pavlovi a pro syna Karla zakoupil usedlost č.14 i s pozemky a k tomu přidal asi 5 strychů pozemků od statku č.31.V průběhu let zakoupil Karel, který byl dobrým hospodářem, další pole.

Na přelomu století v r.1900 bylo v Ratenicích 128 domů se 676 obyvateli.Z toho byla pole,na kterých hospodařili sedláci, střední a drobní rolníci a domkáři, u 57 domů.Z následujícího přehledu je patrné, že za posledních 120 let došlo k velkým přesunům půdy i její výměry u jednotlivých usedlostí.

Postupně se setřel rozdíl mezi sedláky, chalupníky i zákupníky a vytvořila se zámožná skupina středních rolníků, která skupovala pole od drobných rolníků /č.2,5,13,14,20,1,35 a 54/ V zemědělství se ve druhé polovině 19.století plně prosadily kapitalistické výrobní vztahy.

Zemědělské usedlosti podle výměry půdy v r.1897

výměra půdy	domů /rodin/	%	výměra půdy /strychů/	Průměrná výměra na usedlost	%
0 - 5	19	33,3	52,9	2,8	4,7
5 - 10	7	12,3	50,7	7,3	4,5
10 - 20	13	22,8	196,1	15,1	17,5
20 - 30	5	8,8	124,3	24,8	11,1
30 - 40	5	8,8	171	34,2	15,2
40 - 50	2	3,4	91	45,5	8,2
50 - 60	3	5,3	159,5	53,2	14,2
60 - výše	3	5,3	275,7	91,9	24,6
Celkem	57	100,0	1121,2	19,7	100,0

Mezi těmi, kteří v r.1897 vlastnili a obdělávali půdu, byli i živnostníci a obchodníci:

Číslo domu	Vlastník domu a půdy	výměra strychů
9	Alois Lustig, obchodník dobyt看em	29
3	Josef Svatuška	6,7
6	Václav Doubrava, hostinský	0,8
10	Marie Nádvorníková, hostinská	14
20	Josef Kraus, obchodník	12
30	Josef Malý, kovář	3,30
32	Josef Hladík, hostinský	20,7
51	František Slabý, truhlář	6
56	Václav Popp, obchodník	5
63	Rudolf Kraus, obchodník	5,3
75	Jan Volavka, tesař	1,3
85	Leopold Miškovský, truhlář	3,3
111	František Veselý, kovář	2,75
		<u>110,15</u>

Zemědělské usedlosti podle výměry půdy v r.1785 a 1897

výměra polí strychů	1785		1897		1785		1897	
	počet domů	%	počet domů	%	výměra půdy			
0 - 5	2	4,8	19	33,3	8	52,9		
5 - 10	7	16,6	7	12,3	53,5	50,7		
10 - 20	21	50	13	22,8	304,5	196,1		
20 - 30	7	16,7	5	8,8	150,5	124,3		
30 - 40	-	-	5	8,8	-	171		
40 - 50	-	-	2	3,4	-	91		
50 - 60	1	2,4	3	5,3	41,5	159,5		
60 - výše	4	9,5	3	5,3	373	275,7		
Celkem	42	100,0	57	100,0	931	1121,2		

Pronájem půdy

Na konci 19. století začali někteří rolníci v obci ^{neveřejně} pronajímat půdu za pevně stanovené nájemné /pacht/. Byli to zpravidla rolníci v pokročilém věku, bez mužských nástupců pro převzetí usedlostí, nebo jejichž dcery se provdaly do města.

Příklady:

- č.7 Aronův statek - chyběl mužský potomek, dcera se provdala za úředníka státních drah
- č.53 Miškovský - syn vystudoval a stal se úředníkem na místodržitelství v Praze, chyběl potomek pro převzetí hospodářství.
- č.2 Kubelka - Jediný syn vystudoval a stal se poštovním úředníkem /František Kubelka/
- č.22 Sixta - po smrti majitele se provdala majitelka za úředníka a její dcera rovněž za úředníka a odstěhovala se z Ratenic.

Z léta 1899 jsou záznamy o pronájmu polí z usedlostí Františka Miškovského /53/, Josefa Dvořáka /4/, Karla Voláka /14/, Marie Sixtové /21/, Františka Chábery /33/ a Františka Arona /7/. Výměra jejich pozemků činila kolem 25% výměry všech pozemků v obci v soukromých rukách.

František Miškovský pronajal poprvé své pozemky veřejnou dražbou, která se konala 16.8.1891. S nájemci půdy sepsal protokol, ze kterého je zřejmá skladba jednotlivých nájemců:

	počet parcel	měr
3 střední rolníci	7	22
6 drobní rolníci	6	22
2 živnostníci	3	9
8 bezzemci	10	21
20 nájemců	26	74

Další protokol o nájmu pozemků Fr. Miškovského je z 24.8.1901. Podává rovněž přehled o sociální skladbě nájemců půdy:

	počet parcel	měr
3 střední rolníci	3	25 1/2
3vdrobní rolníci	3	11
4 bezzemci	4	13 1/2
1 živnostník /kovář/	1	3
11 nájemců	<u>11</u>	<u>53</u>

S placením nájemného měl Miškovský potíže. Ze tří středních rolníků, kterým v roce 1891 pronajal pozemky, byli 2 jeho švagři /Václav Čvančara z č.1 a Jan Čvančara z č.35/. Oba švagři, známí svou úzkostlivou šetrností, odmítali Miškovskému platit pozemkovou daň, ačkoliv se k tomu v dražebním protokolu zavázali. Za 6 let to představovalo celkem 96 zlatých, kterou si oba švagři ponechali ku škodě Miškovského ve své kapse.

Dále nezaplatil šestiletý nájem bezzemek Alois Dobiáš a Pavel Němec z č.102, který byl vlastníkem 0,7 strychů půdy.

Celkem bylo v 90. letech 19. stol. v obci pronajato půdy:

Nájemci/pronajimatelé/	strychů
rolníci	260
Kouřimská záložna /Na Tetřevě/	2
Tereziánský ústav Praha	24
kostelní //zádušní/ pole	75
obecní pole	<u>122</u>
C e l k e m	483

Představuje to 34% celkové orné půdy ratenského katastru.

Třídní diferenciaci v obci na konci 19. století se prohlubovala. Vyrostla skupina středních rolníků, která se svou zámožností vyrovnávala sedlákům. Byli závislí na pohotové volné rezervě pracovních sil z řad ~~sedláků~~ chudiny, zaměstnávali stálou čeleď /kočí, krmič, služka/. Jejich hospodářství byla lépe vybavena stroji, nářadím a koňskými či volskými potahy.

Na druhé straně vzrostla v obci skupina drobných rolníků i živnostníků, kteří obdělávali svou půdu rukama svých rodin. Pole orali zpravidla kravskými potahy. Byli závislí na časté výpomoci sedláků a středních rolníků nářadím i potahy. Výnosy jejich pozemků zůstávaly za výnosy lépe obdělávaných, lépe odplevelených a hnojených polí sedláků a středních rolníků.

V obci se vytvořila skupina vlastníků půdy, kteří ji pronajímali ostatním rolníkům, živnostníkům a bezzemkům za pevně stanovené nájemné. Nepracovali, tvořili vlivnou, finančně dobře zabezpečenou skupinu vesnických rentiérů, která se zabývala veřejnou a politickou činností a osobními koníčky /myslivost, chov včel, sadaření/

Vesnická buržoasie byla v obci obklopena masou vesnického proletariátu, domkářů a chudých řemeslníků. Ve své praktické činnosti musela buržoasie taktizovat a vůči chudině provádět i proti své vůli často líbivou politiku. Třídní rozpory mezi vesnickou buržoasií a proletariátem se však dále prohlubovaly. Socialistické myšlenky v obci zapustily mezi proletariátem, domkáři a masou drobných rolníků pevné kořeny. Jejich zájmy se rozcházely se zájmy bohaté vesnické buržoasie.

Život v obci ve 2. polovině 19. století

V Ratenském obecním archivu se do 70. let zachovaly jen ojedinělé listiny, ze kterých není možno si vytvořit ucelený pohled na život v obci. Z let 1875 a 1877 se zachovaly úplné pokladní deníky a z r. 1876 neúplný pokladní deník.

Cenným archivním dokladem je chronologicky vedená "Kniha protokolů o usneseních obecního výboru" z let 1878-1919, do které byly současně zaznamenávány vydané domovské listy, čelední a pracovní knížky a podobně.

Prvým zápisem v knize protokolů je zápis o schůzi obecního výboru, konané 23. ledna 1878 ve statku č. 9 starosty Josefa Baláčka. Schůze se zúčastnili vedle starosty - radní Josef Sixta /21/, člen výboru František Horáček /13/, František Chrastný /48/, Václav Nádvorník /5/, Josef Nejedlý /8/ a náhradník Václav Němec /73/ a obecní účetní František Miškovský /53/.

Hlavním bodem programu schůze bylo projednání obecních účtů za správní rok 1877. Protože zkoumání obecních účtů vyžadovalo delšího času, navrhl starosta Baláček, aby se zvolila vícečlenná komise, která by účty přezkoumala a podala o tom zprávu na příští schůzi. Návrh byl přijat a lístky byla zvolena většinou hlasů komise ve složení Josef Sixta, Václav Nádvorník, František Chrastný a občan Jan Rejholec /39/.

Na příští schůzi výboru, odbývané 1. února 1878 opět ve statku Josefa Baláčka /9/, podal zprávu jménem komise radní Josef Sixta: "... účty byly ve všech podrobnostech prozkoumány až na poslední měsíc odvodu c. k. daně, která se za občany platí z obecní pokladny a nalezeno vše v úplném pořádku. Veškerá vydání i příjmy byly oprávněné."

Poté předložila komise ještě odvodní deník c. k. daně, který byl za přítomnosti celého výboru přepočítán, "přičemž bylo nalezeno, že starosta obecní veškeré peníze z obecní pokladny na c. k. daně pro občany vyzvednuté c. k. bernímu úřadu také odvedl." Na návrh komise byly obecní účty za rok 1877 schváleny.

Funkci obecního pokladníka v roce 1877 vykonával František Miškovský /53/. Na schůzi 1. 2. 1878 byla provedena volba pokladníka pro rok 1878. Při volbě provedené lístky byl zvolen Jan Rejholec /39// 4 hlasy /Fr. Miškovský dostal 4 hlasy/. Svou funkci vykonával až do 8. 4. 1880, kdy byl opět zvolen pokladníkem Frant. Miškovský. S pokladníkem Janem Rejholcem nebyl obecní výbor příliš spokojen. Na schůzi 29. 3. 1880 se mu vytýkalo, že dosud účty za I/IV 1880 neuzavřel a obecnímu výboru nepředložil. Byl vyzván, aby tak učinil do osmi dnů.

Revizní komise neprováděla kontrolu obecních účtů zadarmo. Každému členu revizní komise bylo v r. 1878 proplaceno z obecní pokladny po jednom zlatém. Dne 1. března 1879 byla zvolena revizní komise ve složení: farář Josef Smělý, Frant. Chábera /33/, František Svatuška /85/, Jan Chrastný /38/ a František Chrastný /48/. Každému členu této komise se proplatilo za prohlížení obecních účtů již po dvou zlatých, t. j. celé komisi 20 zlatých. Dne 20. ledna 1900 navrhl člen výboru Rudolf Kraus, aby odměna vyplácená revizní komisí byla zrušena. Jeho návrh však nebyl většinou členů schválen.

Dne 29.6.1908 poukázal František Veselý na nepořádek při odebírání potřeb pro obec od obchodníků a žádal, aby se "zomezilo nešvarům, které pro špatnou kontrolu na škodu obce často se dějí". Proto byla na odebírání potřeb od obchodníků zavedena knížka, která byla uložena u starosty. Každé odebrané zboží muselo být do knížky obchodníkem zepsáno.

Obecní rozpočet na rok 1879, který schválil obecní výbor 23.11.1878, podává obrez o výdajových položkách a zdrojích obecních příjmů:

<u>Příjem</u>	zl kr.	
1. Přebytek z r. 1878	3950.--	
2. Nájem z obecních pozemků	4416,58	8366,58
Vydání		2180,71
Zbývá		6185,87
Z tohoto zbytku se vyplatí r. 1879 na veškeré daně s přírážkami za ratenské občeny a to:		
Pozemková daň	1519,96	
Domovní daň	151,90	
Veškeré přírážky	899,19	2571,05
Zůstane pro rok 1880		3614,82

<u>Vydání</u>		
1. C.k. daně s přírážkami		324,84
2. Equivalent		71,56
3. Školní plat		180,--
4. Vdově Bylinové, penze		75,60
5. Paušál pro školu na dříví, čištění atd		101,--
6. Služné obecním strážníkům		330,80
7. Výživa obecního býka		230,--
8. Podpora chudé Horáckovské rodině		58,--
9. Na časopis		20,20
10. Výlohy s rekrutou		25,--
11. Církevní výlohy katolíků		50,--
12. Církevní výlohy evangelíků		13,71
13. Oprava školy		20,--
14. Na správu cest		100,--
15. Odměna obecnímu starostovi		200,--
16. Odměna obecnímu pokladníkovi		60,--
17. Cestovné členům obecního zastupitelstva		80,--
18. Kancelářské potřeby		20,--
19. Rozličné výdaje		200,--
20. Svítivo v obecních svítilnách		20,--
	Celkem	2180,71

Rozpočet na rok 1880 /schválen obecním výborem 3.12.1879/

	21 kr.
Přebytek z r.1879	3411,29
Nájem z obecních pozemků r.1880	4435,39
Úhrn všech příjmů 1880	<u>7846,68</u>
Výdaje v r.1880	2170,18
Zbývá čistých	<u>5676,50</u>

Z tohoto zbytku buďtež vypláceno r.1880 za všechny občany zdejší, kteří mají pozemky v katastru zdejším zaměřené:

Pozemková daň	1519,96	
Domovní daň	153,53	
Přirážky veškeré	<u>977,03</u>	2650,52
Zbytek pro rok 1881		<u>3025,98</u>

Účty za rok 1880 /Projednáno 16.1.1881/

Úhrn veškerých vydání 5532,07

Přebytek z r.1879	3523,62
Nájem z obecních pozemků	4461,28
Vypůjčeno od Jana Nádvořníka	1000,00
Vypůjčeno od Jana Chábery	800,00
Odprodání pozemků obecních	62,00
Vybrané úroky z prodlených restů	58,32
Příjem z dílu, kteří strážníci užívají	<u>20,00</u>
	<u>9925,22</u>

Úhrn veškerých vydání 5532,07

Přebytek pro rok 1881 4393,15

Tento přebytek se vykazuje:

Na restách za rok 1880	3098,52
" 1879	497,72
" 1878	35,10
" 1877	18,40
" 1873	45,00
Za přiměřené pozemky	150,46
Z dílců které strážníci užívají	20,00
Hotovost v pokladně	<u>527,95</u>
Celkem	<u>4393,15</u>

Rozpočet na rok 1881 /vydání/

1. C.k. daň za obec	205,16	14. Výlohy s rekrutou	25,00
2. Přirážky	127,20	15. Školní paušál	173,60
3. Equivalent	72,00	16. Na správu školy	60,00
4. Odměna starostovi	100,00	17. Vytápění a čištění školy	100,00
5. Odměna účetnímu	50,00	18. Na správu cest	150,00
6. Potřeby kancelářské	20,00	19. Na časopis	21,60
7. Služné strážníkům	300,00	20. Rozličné vydání	200,00
8. Penze vdově Bylinové	60,00	21. Výlohy církevní katol.	15,00
9. Hasičské nářadí	50,00	22. " " evangel.	15,00
10. Splacený kapitál	1800,00	23. Škol. plat za chudé děti v jiných obcích	16,00
11. Úrok z něj	100,00	24. Svítidlo do obecních lamp	15,00
12. Na stavbu obecního domu	500,00		
13. Na výživu obec. býka	230,--		
		Celkem	<u>5450,56</u>

V rozpočtu na rok 1879 se plánovalo zaplatit z celkových příjmů obce ve výši 4752 zlatých celkem 2571 zlatých na daně za občany obce, t.j. 54% z celkových výdajů. V roce 1875 činil tento podíl zaplacených daní za občany 33% a v roce 1877 34%.

Nájem z obecních pozemků byl hlavním zdrojem příjmů obce, který umožnil obci vykazovat značné přebytky v obecním rozpočtu a z těchto přebytků daně za občany uhrazovat.

Touto cestou se však dostávala ve skutečnosti největší část odčerpávaného obecního důchodu do rukou nejbohatších rodin. Největší vlastníci pozemků platili i největší daně a proto na ně připadl i největší díl z přebytků obecního rozpočtu. V tomto období 8 rodin vlastnilo polovinu pozemků v soukromém vlastnictví a z obecního důchodu na ně připadlo kolem 1200 zlatých ročně, t.j. asi 150 zlatých na rodinu. Z toho již bylo možno nastrádat slušná věna pro selské dcery a syny.

Jednání obecního zastupitelstva či obecního výboru se často zabývalo neplacením, anebo pozdním placením nájemného z obecních pozemků do obecní pokladny. Tak na příklad 6.4.1878 jednohlasně usneseno, aby se "všechny resty pocházející z r.1875 a 1876 soudně zažalovaly a resty z r.1877 aby se v 8 dnech vyupomínaly."

Dne 8.6.1877 schválen návrh radního Josefa Sixty, "aby bylo placeno z obecní pokladny za občany na c.k.pozemkovou daň ještě letos na 2 měsíce a to tím způsobem, že se daň odvede jen za ty občany, kteří nájem z obecní pokladny nedluhují, "kteří však do obecní pokladny dluhují, má se na ně připadající částka na daně od jejich dluhu odepsat."

Dne 28.8.1879 opět usneseno, že se má s platností od 1.1.1879 vybírat od dlužníků nájemného úrok ve výši 8%. Přes upomínání nebyly dlužné nájemné částky uhrazeny. Protože obci chyběly hotové peníze na obecní výlohy, bylo rozhodnuto 11.7.1878 vypůjčit si 200 zlatých.

Obecní výbor se 8.8.1878 usnesl, že 25.8.1878 se bude konat obvyklým způsobem veřejná dražba na část obecních pozemků na dobu 6 let. K dražbě nebyl připuštěn ten, kdo do obecní pokladny dlužil peníze, kdo v obci nebydlil, kdo nemá vlastního majetku a spolehlivého ručitele.

Starosta Baláček oznámil 7.2.1880 na schůzi obecního výboru, že v obecní pokladně se nachází na hotovosti necelých 300 zlatých a že vydání v tomto měsíci bude činit asi 900 zl. Protože dlužníci pomalu splácejí nájem za obecní pozemky, navrhuje, aby každý dlužník platil 8% úrok. Obecní pokladně zapůjčil zdejší rolník Jan Nádvorník 1000 zlatých na 8% úrok.

Obec si vypůjčovala potřebné peníze i v dalších obdobích. Na příklad 27.4.1880 schválen návrh Tomáše Krymláka /16/, aby si obec vypůjčila od Jana Chábery /33/ 800 zlatých na 8% úrok na zaplacení dlužných daní za občany i obec. Dne 21.4.1881 rozhodl obecní výbor, aby na dluhy z roku 1879 a starší podepsali dlužníci/směnky spolu se svými ručiteli. V opačném případě dát dluhy zeknihovat.

V roce 1886 si obec vypůjčila potřebné peníze na směnku od mlynáře z dolního mlýna v Pečkách Josefa Kříže. Ručiteli byli starosta Josef Sixta, radní Fr. Miškovský a Fr. Aron.

V roce 1913 se rozhodlo o půjčce 6000 Korun u Občanské záložny v Poděbradech na stavbu umrlčí komory a pitevny a výkup pozemků pro stavbu silnice Ratenice-Vrbová Lhota.

Na schůzi 19.8.1883 se jednalo opět o dražbě obecních pozemků, usneseno, aby přední a zadní Husánek a špička u mlynářova pole, kterou měl pronajatu Josef Svatuška, do pachtu se nedávala, protože pozemky byly mokré. O jejich pronájmu se rozhodne až na jaře. V případě, že budou nadále mokré, osejí se travou /na louku/.

Obecní pozemky bývaly často zatopeny při dlouhotrvajících deštích a rozvodněnou Výrovkou. Jednáním obecního zastupitelstva prolíná časté projednávání žádostí o slevu nájemného. Ve většině případů však zastupitelstvo na zaplacení nájmu trvalo. V roce 1881 zamítlo žádost Václava Voláka z č.42, Tomáše Vodradovce a v r.1882 Jakuba Slabého, protože "mnoho pachtýřů jest poškozených, kteří by také žádali za slevení."

Až při rozvodnění Výrovky v r.1883, kdy byla vodou poškozena značná část pozemků, byla ustavena tříčlenná komise sestávající z Václava Nádvorníka, Jana Hladíka a Josefa Nejedlýho, kteří neměli pronajaty žádné pozemky a měli podati zastupitelstvu zprávu "o výši škody jednotlivých poškozených. Na schůzi 16.9.1883 rozhodlo zastupitelstvo v čele se starostou Františkem Miškovským, aby se pro rok 1883 slevil nájem Na Husánku 30%, Na Červenovské 20% a na ostatních dílcích 10%.

V roce 1885 byli dlužníci upomínáni veřejnou vyhláškou, přičemž jim bylo pohroženo, že v případě nezaplacení budou předáni právnímu zástupci k vymáhání. Podobné usnesení přijalo obecní zastupitelstvo 18.3.1886. V listopadu a prosinci 1886 schválen návrh Františka Chábery na slevu činže manželům Vodradovcovým, kteří utrpěli škodu požárem, způsobeným bleskem.

Na zasedání 16.2.1887 se jednalo o snížení nájemní činže všem obecním pachtýřům pro "stávající bídné poměry". Nájemné bylo sníženo o jednu třetinu. V roce 1888 bylo odepsáno z nájemného starých nedobytných nájmu 239 zl.8 kr. Zůstatky dluhů od r.1886 byly na dlužnicích soudně vymáhány. Bylo jim pohroženo, že jejich dílce budou znovu pronajaty ve veřejné dražbě jiným zájemcům.

Dne 17.1.1889 se rozhodlo obecní zastupitelstvo požádat občanskou záložnu v Poděbradech o prodloužení výpůjčky, protože "utrpenou škodu povodní" na polích jsou nájemci neschopni platit činži. Nájemné z polí však nebylo nájemcům sleveno, protože "škody povodní a mokrem utrpěli všichni pachtýři a obec jest stavbou školy zadlužena."

Ve stejném roce rozhodlo obecní zastupitelstvo, aby se farář Smělému ponechal na dalších 6 let dílec pole vedle mlynářova pole v Červenovské a strážníku Janu Šulákovi ponechalo pole za cenu, za kterou budou vydraženy vedlejší dílce.

V prosinci 1889 žádal Jakub Třešňák o slevu "nějaké části knihovně zajištěné dlužné nájemné činže." Třešňákovi bylo sleveno 59 zl. s tím ustanovením, že tato částka mu bude ve dvou letech v libovolných částkách splacena. /celý dluh obce převzal obchodník Václav Petr./

Dne 18.4.1894 usneseno, že oba průhony a příkopy v Červenovské a na Tetřevě budou nadále ponechány v režii obce /podle pamětníků si na těchto místech žali chudí lidé trávu pro domácí zvířectvo/.

V roce 1895 byly odepsány resty za nájem obecních pozemků ve výši 287 zl.94 kr. V roce 1898 byla odepsána nájemníkům polí pozemková daň ve výši 188 zl.35 kr., kterou měli platit spolu s nájmem. V listopadu 1899 byla odmítnuta žádost Karla Váni, aby mu byl dán zdarma do užívání pozemek namísto chudinské podpory. V dubnu 1900 byl sleven J. Graciasovi vysoký nájem za pozemky u mostu na 8 zl. ročně. V prosinci 1900 byl vyzván majitel domu č. 103, na jehož domě byla vtělena pohledávka ve výši 320 Korun, aby ji do 8 dnů i s úrokem uhradil do obecní pokladny. Nájem ve výši 106 K 80 hřeřů z dílce Na Husánku, který dlužila Kateřina Vodrancová, byl odepsán jako nedobytný.

Ratenský učitel Jan Čurda užíval obecní pole bezplatně. Dne 8.8.1878 byl čten v obecním zastupitelstvu jeho děkovný dopis za užívání pole po dobu 6 let. Jeho dopis byl vzat na vědomí, avšak zastupitelstvo se usneseno, aby toto pole o výměře 1 1/2 d.r.m. /t.j. dolnorakouské měřice/ bylo ponecháno učiteli Čurdovi i na dalších 6 let, avšak za roční činži 10 zlatých, splatných každoročně na svátek Václava. Dne 3.12.1879 jednalo zastupitelstvo o žádosti učitele Čurdy, aby mu bylo nájemné sleveno. Pro návrh hlasovali jen 2 členové obecního zastupitelstva a 5 hlasovalo proti návrhu na slevu nájemného. Definitivně se však o žádosti rozhodlo definitivně až 15.2.1880 a to kompromisem, podle kterého bylo ponecháno obecní pole bezplatně jak Janu Čurdovi, tak i faráři Josefu Smělému. Bylo to v době, kdy většinu v zastupitelstvu měla místní klerikální skupina.

Při jednání o nejmech pozemků 15.2.1881 znovu navrhuje mluvčí klerikální skupiny, /Václav Nádvorník/, aby se obecní pozemky ponechaly nejen učiteli, ale i faráři bezplatně na dalších 6 let. Návrh byl jednohlasně schválen.

V měsíci únoru 1881 vláda klerikálů v obci skončila, ve volbách zvítězili kandidáti liberální buržoasie, kteří byli ostře protiklerikálně zaměření. Dne 20. března 1881 jednalo nově zvolené obecní zastupitelstvo za předsednictví starosty Františka Miškovského o shora uvedeném usnesení z 15.2.1881. Usnesení bylo většinou 6 hlasů z 11 přítomných zrušeno s odůvodněním, aby byly faráři ponechány pozemky o 46 zl. levněji a učitelé o 20 zl. levněji, nežli činí nájemné vedlejších dílců, neboť "nestává příčina, že by jmenovaní pánové platit nemohli." /doslovný záznam odůvodnění usnesení/.

Avšak ani farář, ani učitel nájem z pole neplatili. Proto obecní zastupitelstvo bylo značně obtížné zaujmout k tomuto případu jednoznačné stanovisko a v jeho rozhodování se projevuje značné kolísání. Farář byl ideovým vůdcem klerikální skupiny a učitel Čurda naproti tomu byl stoupencem mladočeské politiky, stála za ním tudíž většina členů obecního zastupitelstva. A obecní zastupitelstvo přitom mělo k neplacení obou dvou nájemců polí zaujmout správné stanovisko.

O dlužném nájmu faráře Smělého ve výši 70 zlatých a učitele Čurdy ve výši 32 zlatých jednalo zastupitelstvo 22. listopadu 1881. Hlasovalo se o podaném návrhu, aby se jejich dluh odepsal. Z přítomných 10 členů zastupitelstva byli jen 4 členové pro odepsání dluhu a 6 členů se vyslovilo pro to, aby se dlužné částky vymáhaly.

Avšak farář a učitel dlužné částky nezaplatili. Dne 21.11.1882 se obecní zastupitelstvo usneslo, "aby se částky ty v účtech co nedobytné odepssaly." Od té doby užívali učitel Čurda i farář Smělý obecní pole bezplatně. U faráře bylo bezplatné užívání pole odůvodněno tím, že vyučuje na obecné škole náboženství.

Řídící učitel Václav Rosický, který nastoupil na ratenskou školu po učiteli Čurdovi, užíval bezplatně obecní pole v loučkách /usnesení obecního zastupitelstva z 30.8.1884 a 28.8.1890/. Jeho nástupci Janu Hejdukovi ponechalo obecní zastupitelstvo toto pole / v zápisech uvedeno jako pole U struhy / k bezplatnému užívání.

Ratenský katolický farář užíval rovněž bezplatně pole za vyučování náboženství na škole. Kostelník Josef Svatuška rovněž užíval zdarma obecní pole u břehu struhy Výrovky v loučkách jako částečnou odměnu za zvonění. V roce 1896 byl mu dán bezplatně do užívání dílec pole "U mlynářova pole na Červenovské". Kostelník užíval bezplatně obecní pole až do roku 1907. Dne 9.8.1907 obecní zastupitelstvo žádost kostelníka Josefa Svatušky na bezplatné užívání obecního pole zamítlo.

Obecní pastviny a louky

V berním rejstříku ze XIV. století /asi z r.1340/ je uvedeno, že poddaní v Ratenicích chovali ovce a koně. V té době zde byl poplužní dvůr, u kterého můžeme rovněž předpokládat chov ovcí, koní, skotu a hospodářského zvířectva. Při ratenském poplužním dvoře a v okolí ratenské vsi jsou jmenovány louky k r.1411, 1414, 1472, 1479 a 1524. Pastviny spolu s lukami jsou v při ratenské tvrzi uváděny k roku 1602.

Poddaní z radimského panství, ze vsi Dobřichova a cerhenského panství /tedy i ratenští/ mohli odedávna pást společně dobytek mezi mostem ratenickým a mlýnskou struhou u Peček. Toto právo bylo potvrzeno smlouvou uzavřenou 18.2.1574 mezi Václavem a Janem Radimskými ze Slavkova, Mikulášem z Drežovic a na Cerhenicích a Adamem Slavatou z Chlumu. Proto když r.1586 lidé Adama Slavaty z Chlumu zajeli na dobřichovské obci mezi Ratenickým mostem a mlýnskou struhou u Peček 30 ovec, považoval to komorní soud r.1589 za pých a uložil Slavatovi z Chlumu pokutu 10 kop grošů českých.

Pastviny a louky na Okopané, které patřily radimskému panství až do pozemkové reformy ve dvacátých letech 20. století, jsou zřejmě pozůstatkem pozemků, které patřily již v r.1520 spolu s ratenským dvorem i kostelem k Radimí. Totéž se týká i luk, které patřily Na Červenovské k černokosteleckému panství a louky U Husánku, která patřila k Radimí.

V berním rejstříku z roku 1620 je na cerhenském panství uváděn 1 ovčácký mistr a 4 ovčáctí pacholci.

Z roku 1638 pochází zpráva o používání komunikací na cerhenském panství: "Obce, cesty, stezky, pastviny a průhony k dědinám, lukám i poddaným našim k vyjíždění, vcházení i s dobytkem k dohánění svobodné, avšak bez ublížení obilí a lúk."

Ratenské pastviny, které se nazývaly občiny, užívali odedávna poddaní. Dobytek se pásal nejen na polích, ale i na úhorech, strnišcích, posečených lukách i na jarním osení, dokud nenapadl sníh, i časně zjara.

Na polích a lukách bylo možno pást dobytek jen v určitých obdobích, na pastvinách po celý rok. Dobytku se neposkytovala téměř žádná péče. Nespočetné nemoci, které se mezi dobytkem šířily, léčily se primitivním způsobem, který nemohl být u vážnějších onemocnění účinným.

Ratenské pastviny se rozkládaly na východním břehu potoka Výrovky, na severní straně dnešního ratenského katastru. Podle údajů pozemkové knihy z r. 1784 činila výměra obecních pastvin:

	víd. sáhů	měřic	strychů	výnos cent- nýřů sena
Obecní louka u Zadní obce	1732 1/2	3,3	2,2	4 $\frac{66}{100}$
kus louky a pole obec. pastýře	693	1,3	0,9	-
Pastvina V ohradě	25682 1/4	48,2	32,2	72 -
Pastvina Husánek	17028	32	21,3	64 $\frac{50}{100}$
Pastvina Průhon /ihned u vsi/	10197	19,2	12,8	9 $\frac{50}{100}$
Pastvina Zadní obec	29625 3/4	56	37,3	111 -
	84958 1/2	160	106,7	

Pastvina Přední obec, která byla r. 1778 rozdělena mezi sedláky a chalupníky /kontribenty/ a přeměněna na ornou půdu

	51453 1/2	96,5	64,3	
C e l k e m	136412	256,5	171,0	

Dále se rozkládaly na východním břehu Výrovky pastviny, které patřily:

<u>panství Cerhenice</u>				11 $\frac{75}{100}$
porostlina Cervenovská	11649	21,8	14,6	
<u>panství Černokostelecké</u>				22 $\frac{26}{100}$
louka Vitická	8756 1/2	16,4	11	
<u>panství Radim</u>				54 cent. sena
pastviště Vokopaná	14245 1/2	26,7	17,8	27 " otavy

C e l k e m	171063	321,4	214,4	
--------------------	--------	-------	-------	--

Po rozdělení ratenského dvora r. 1778 mezi emfiteuty byla jim přidělena i část obecních pastvin na Zadní obci k pasení dobytka. Podle záznamů z r. 1841 se to týkalo těchto gruntů: č. 20, 24, 26, 38, 41, 28, 42, 1, 52, 4, 33, 36, 32, 11, 19, 18, 64, 65, 29, 68, 25, 14, 40, 54, 17, 57, 39, 49, 3, 34, 15, 56, 10, 35, 23.

Občina Přední obce o výměře 52453 1/2 vídeňského sáhu se rozorala a podle údajů josefského katastru z r. 1785 se rozdělila mezi sedláky a chalupníky z čísel 2, 9, 21, 22, 6, 13, 27, 5, 8, 18, 19, 20, 23 a mimoto i mezi dva emfiteuty z č. 36 a 43.

Na větší části občin tedy se pásli dobytek kontribentů /sedláků a chalupníků/ a na menší části občin dobytek familiantů. Familianti měli svého vlastního pastýře, či slouhu, pro kterého obec postavila těsně po roce 1800 pastoušku nesoucí číslo 62.

V roce 1792 žádali ratenští kontribenti /sedláci a chalupníci/ o vydělení 260 měr obecních pozemků na Přední obci do svého vlastnictví. Kolem žádosti se rozvinula značná úřední agenda. Teprve až 15. října 1849 cerhenský vrchnostenský úřad oznámil ratenskému rychtáři Tomáši Aronovi "v zastoupení ratenických občanů" rozhodnutí krajského úřadu z 18. 6. 1849, že 260 měr obecních pozemků

mají mezi sebou držet a společně užívat dominikalisté a domkáři spolu s rustikálními, neboť "dle téhož nařízení rozdělování obecního jmění a požitků mezi nynější oudové obce jakož i požadování obecního jmění od občanů, kteří posaváde na tom žádný podíl nebrali, připuštěn býti nemůže."

Po tomto rozhodnutí krajského úřadu pásl dobytek kontribentů, familiantů i domkářů již jen jeden pastýř, který bydlel v pastoušce v č.12 a v č.62 bydleli obecní chudí. Dům č.62 obec prodala r.1865 Josefu Doktorovi, ten později J.Hlaváčkovi a ten opět Václavu Pokornému.

P a s t ý ř bydlel odedávka v pastoušce, která stála na okraji obce a která nesla od doby, kdy byly očíslovány domy, číslo 12. Stála na okraji průhonu z obce, který byl do let 1777/1789 pokračováním návsi v dolní části obce /domy počínaje číslem 43 zde ještě nestály/. Vedle Přední obce leželo "pole slouhovo", patřící ratenské obci o výměře 693 sáhů s obilním výnosem 3 9/100 měric žita a 4 5/100 měric ovsa. Při pastoušce byla zahrádka o výměře 216 2/6 sáhů.

Ratenský ovčák a pasení ovcí je zaznamenáno r.1566 ve smolné knize města Nymburka ve výpovědi Apoleny z Ratenic v nymburském vězení. Apolena mimo jiné vypovídala, jak v Ratenicích čarovala:

"též jsem radila jednomu pastuchovi, aby zjednal křtán vlčí a prolil jej vodou a potom tou vodou aby kropil před stádem, že mu vlk ten rok nic nevezme. Když v Ratenicích pastuchovi ovce nechtěly ze vsi jíti, jen se kolem točily. A já těm ovcím dělala, že za mnou všechny šly až za ves."

V berním rejstříku z r.1620 je na cerhenském panství uváděn 1 ovčácký mistr a 4 ovčáctí pacholci. V purkrechtní knize cerhenského panství z r.1651 je zaznamenáno: "Jeden pastýř v Ratenicích", který neodváděl vrchnosti žádný plat.

Do dnešního dne se podařilo zjistit v matrikách a jiných archiválických údajích o některých ratenských pastýřích, kteří jsou v záznamech nezýváni pastucha, obecní slouha, nebo krátce slouha:

- r.1678 Pavel Sysel s manželkou Kateřinou /dne 8.3.1678 se jim narodil syn Duchoslav/.
- r.1678 Matyáš, pomocník pastýře /famulus pastoris/, nebyl toho roku u zpovědi.
- r.1777 Jan Turek je uveden v robotním seznamu. Jeho robotní povinnost činila 13 dní ruční roboty v roce. Pokud vykonával službu pastýře, neměl vykonávat robotu. V r.1781 bylo s ním vedeno šetření, týkající se zakázaných knih. Měl mu být stanoven sumární trest.
- 1799 Jan Mašín Dne 10.7.1799 zemřel mu roční syn Václav a dne 1801 27.11.1801 zemřel mu další syn stejného jména ve věku 1 1/2 roku.
- r.1806 František Svoboda s manželkou Kateřinou - byl star 28 let, synem domkáře Václava Svobody z č.24 v Ratenicích.
- r.1811 František Trpálek. Roku 1811 mu zemřela manželka Alžběta ve věku 50 let. Ve stejném roce 1811 zemřela v obecní pastoušce č.12 manželka podruha Matěje Rumleny.

Na noc zaháněl pastýř dobytek do ohrazeného prostoru, nazývaného o h r a d a, kde byl chráněn před vlky a zloději dobytka. V obci se dodnes zachoval název polí "Na ohradě", ležících zřejmě v místech, kde stála ohrada na dobytek. Název je uváděn jak v tereziánském, tak i josefském katastru.

r.1825 Josef Mucha -Dne 26.11.1825 zemřel jeho syn Jan, stár
5 let na boule na krku. Ve stejném roce
zemřel další jeho syn Josef.

r.1848,1859
1861-červenec 1863 - Hulec /jeho dcera Rulcová patřila mezi
dobré zákyně ratenské školy/

září 1864-červenec 1865 - Formánek

V josefském katastru je přímo jmenováno "paše Vohrada". Okolní pole a louky se nazývaly "Za vohradou", "Nad vohradou" a U vohrady. Volákova louka od č. 31 v poloze Nad sokrejma se nazývala v tereziánském katastru "Vohrádka".

k přehánění dobytka na jednotlivé pastviny sloužily t.zv. prúhony. Prúhon, který ležel při cestě z Ratenic do Peček, mezi vsí a mostem přes Výrovku, je v josefském katastru označen jako "prúhon skrze cesty a marasty zouplna neužitečný." Tento prúhon sloužil k průhonu dobytka poddaných i z panského dvora v Ratenicích na Přední obec a přes most na západní břeh Výrovky. Část vsi Peček patřila k cerhenskému panství a poddaní z Peček měli svá pole na Červenovské a u Husánku. Prúhonem byly nazývány i části pastvin mezi Husánkem, poli U vrby a Zadní obcí.

Na luku v mokřích honili dobytek po t.zv. "Drahovce". Tato cesta, dráha - po které honili dobytek na pastvu, nazývá se v josefském a v tereziánském katastru "Na drahovce". V pozdějších letech se tento název v lidové mluvě zkomolil na dnešní pojmenování polí v těchto místech "Na rakovce".

Část obecních pastvin, které lidé nazývali občiny, obec "zahajovala" na trávu, kterou prodávala v dražbě, aby získala peníze na nutné obecní výdaje. Rovněž pozemky na Přední obci se pronajímaly dražbou. Celková výměra pozemků, které obec dražbou pronajímala, činila v polovině minulého století přibližně 20% z celkové výměry obecní zemědělské půdy.

V roce 1854 obec pronajala pastviny na Zadní obci, které se rozoraly a proměnily na pole. Do dnešních dnů se zachoval "Rejstřík na odpisování činže pachtýřům z pronajatých gruntů dne 17. září 1854 do roku 1860". V rejstříku je zapsána kauce, složená při dražbě r. 1854, jejíž výše se rovnala ročnímu nájmu za pronajaté obecní pozemky. Nájemci byli rovněž povinni platit z pronajatých polí kontribuci.

Obecní pole si v roce 1854 pronajali:

	počet	roční nájem		%
		zl.	kr.	
sedláci	2	85	54	20,2
střední rolníci	4	107	42	25,3
drobní rolníci	5	66	24	15,6
domkáři	4	97	34	23,0
obchodník Kraus	1	10	51	2,6
bezzemci	4	56	06	13,3
Celkem	20	424	31	100,0

Z přehledu je patrné, že téměř polovinu obecních polí si pronajali sedláci, střední rolníci a obchodník Kraus.

Přehled jednotlivých nájemců

Č. domu	Jméno pachtýře	složená kauce r. 1854		pro chudý ústav celoročně	Celkem	
		zl	kr		zl	kr
23	Zubík	10	30	2 37 1/2	6	13 13 1/2
22	tomáš Zourek	27	42	4	16	31 58
33	Jan Chábera	16	30	2	9,5	18 39 1/2
53	Miškovský	34	06	4	20	38 26
54	Paroulek	22	34	3 04 1/2	13	26 26

63 Josef Kraus	10 51	2	6 13	-
31 Jan Volák	58 12	6	34 64	46
- Frant. Elecha	14 42	1 30	8 16	20
30 Štella	22	2	17 24	17
1 Čvančara Frant.	41	4	24 45	24 1/2
- Štěpán	20 24	2	12 22	36
14 Vodradovec Václav	18	2	10,5 20	10 1/2
66 Kuchař	18 36	2	10,5 20	46 1/2
- Bašta	16	2	9,5 18	9 1/2
39 Rejholec František	16 6	2	9,5 18	15 1/2
4 Dvořák František	16 48	2	9,5 18	57 1/2
29 Kupec Jan	17 6	2	10,25 19	16 1/4
56 Sejal Jan	16 24	2	9,5 18	33 1/2
25 Nádvořník Jan	22	2 45	13	24 58
- Šulák Václav	5	1	3	6 3

Suma všech příjmů	424,31	51,34	4 11	480 16 1/4
-------------------	--------	-------	------	------------

O životě ratenského pastyře píše ve svých vzpomínkách František Miškovský: "... když veškeré jmění obce prohlášeno bylo obecním, byl jen jeden slouha, který veškerý dobytek občanů povinen byl od 1. května do 31. října pásti. K tomu měl chasu a sice: k vepřovému dobytku svináčka, ke kravám kraváčka a k ovčím ovčáka, tak zvaného majstra.

Tuto chasu byl povinen slouha celoročně živiti a nějakou malou službu jim platiti. Na to měl tyto příjmy: svobodný byt a zahradu v obecní pastoušce, dále mohl držeti tolik ovcí, kolik určili občané, které na občině mohl pásti. Držel kance, kterého na prasnice občanů připouštěl, za což mu každý, jemuž se svině oprasila, povinen byl dáti jedno ocucané prase. Dále držel svého býka, na kterého na výživu dostatečnou částku peněz od obce obdržel, za což byl povinen býka na veškeré krávy občanů připouštěti.

Z dobytka na pastvu vyháněného byli občané povinni při prvním vyhánění jako příjemné chasy z každého velkého kusu /prasata a ovce počítala se 4 na kus/ jeden groš šajnu zaplatiti a dále slouhovi ku konci listopadu z každého kusu 2 čtvrtce žita sypati.

Tato sýpka, která byla odbývána okolo sv. Kateřiny v hostinci, náležela slouhovi jako plat jemu a na živění jeho chasy a poněvadž se obyčejně a to schválně přesejvalo, byl přebytek slouhovi v levné ceně prodán a za stržené peníze slavila se Kateřina, která někdy též dva dny trvala a byla mimo posvícení největší slavností v roce.

Slouha také pomáhal při všelikých zvířecích nemocech a porodech a byl mnohdy i do cizích obcí k dobytku jako lékař povolán."

Rok 1865 byl studený a neúrodný. Celý březen padal sníh a ku konci měsíce ho napadlo na půl sáhu. Když sníh roztál, nastala povodeň, po které byla pole tak namočená, že se setím se mohlo započít teprve koncem dubna. Protože předcházející rok /1864/ byl suchý a neúrodný, nerostla na ratenských občinách žádná tráva a nebylo možno dobytek na čem pásti. Ani v roce 1865 tráva na občinách nenarostla.

To bylo podnětem k tomu, že obecní zastupitelstvo se usneslo obecního slouhu propustit a občiny pronajmout a rozorát. To se také stalo po žních roku 1865.

První nájem z pronajatých občin byl na ten čas značně vysoký. Činil 20 i přes 20 zlatých z jedné míry mimo daně. Tento vysoký nájem byl vícekrát nahrazen úrodou řepy, která na všech pronajatých polích byla vysázena a velmi se urodila. Ratenský rolník Fr. Miškovský o tom píše: "... poněvadž půda, na které se dobytek od nepaměti pásal, byla od tohoto vymrvená, rodila se řípa stále a byla na některém dílci až osmnáctkrát za sebou sázena a ještě rodila. Obilí nebylo možno do

takových polí sít, bylo by shnilo".

Obecní pastoušku nesoucí číslo 12 obec prodala roku 1868 V. Kupcovi a ten Janu Kratochvílovi. Po jeho smrti vdova předala dům svému synu Aloisi Kratochvílovi, který jej prodal r. 1930 Josefu Novákovi, po kterém jej zdědil jeho syn Antonín a po něm jeho syn Josef, který tam bydlí v dnešní době /r. 1986/.

Rolníci z Cerhenic, Chocenin, Zlatého Slunce, Nového Města a Dobřichova měli v r. 1785 své louky v mokrejch, u Červenovské, U Lhoty a na Dlouhejch. Jejich výměra celkově činila 69392 1/4 sáhů, výnos sena 452,78 centnýřů a otavy 211,79 centnýřů. /celkem 20 rolníků mělo louky na 20 parcelách/.

Celkem 11 cizích rolníků mělo na ratenském katastru 14 parcel polí o výměře 63955 sáhů. Byli to rolníci z Vrbové Lhoty, Peček, Dobřichova, kteří měli svá pole U Lhoty, na Červenovské, U Husánku, U louček, U okopané. Dva rolníci z Cerhenic měli pole v kopcích. Pole ležela z největší části v sousedství ratenské občiny, v řadě míst byla do areálu občiny zakrojena. Lze z toho usuzovat, že v minulosti byla tato pole i louky součástí společné občiny.

Jaký byl stav pozemků ležících v dolní části ratenského katastru, zejména v místech bývalých pastvin a luk, zaznamenal František Miškovský: "Cesty v obvodu obce byly nerovné a v čase přímo hrozná, takže v některých místech nebylo možno ani vozem jeti. Pozemky v katastru ratenském byly probrázděny mnohými příkopy, které skoro stále naplněny byly vodou, která pro velmi malý spád jen zvolna odtékala a pozemky podmácela, proto na všech větších nížinách byly ponechány palouky, které však valnou sklizen neposkytovaly.

Obecní strážníci

V roce 1875 zastávali v Ratenicích výkon místní policie dva strážníci Jan Šulák a Josef Karbusický. Život strážníků a polního hlídače je popsán v publikaci "100 let požárního sboru v Ratenicích." Zde uvádíme některé doplňky získané z archivních pramenů MNV.

Podle obecních účtů činily výlohy na strážníky:

	r.1875	r.1877
	zl. kr.	zl. kr.
služné strážníků	145,50	252,68
potřeby: taška	3,--	-
látko na plášť	15,18	-
ušíť pláště	3,50	-
oblek, boty a plášť	-	41,42
služné hlídače polí	88,00	-

V noci měli strážníci za povinnost troubit, rozsvěcovat petrolejové lampy, které byly veřejným osvětlením.

Strážníci byli často starostou obce napomínáni, aby lépe vykonávali noční hlídky, "aby mládež, zvláště odrostlejší, nerušila noční klid a mrav /5.3.1885/

V roce 1901 navrhl Rudolf Kraus, aby byl ustanoven ještě jeden strážník. Pro nedostatek peněz v obecní pokladně bylo projednání jeho návrhu odloženo. Na schůzi 10.12.1905 opět většina členů obecního zastupitelstva navrhuje, aby byli zvoleni 2 strážníci. Dne 6.ledna 1906 byl strážníkem zvolen Pavel Němec a ustanovení dvou strážníků bylo opět odloženo na pozdější dobu.

- V roce 1899 byla stanovena policejní hodina na 23,00 hodinu.
- Dne 23.11.1902 schválen návrh Josefa Urbana na zakoupení bubny pro strážníka.
- Dne 28.5.1905 byl zvolen Josef Klouda z č.18 za policejního dozorce.
- Dne 2.8.1908 byl schválen návrh Josefa Němce, aby obec podala žádost na okresní hejtmánství, aby obec sama stanovila policejní hodinu a poplatek za její prodloužení.
- Dne 27.9.1908 schválen peněžitý příspěvek na zakoupení kola pro strážníka Pavla Němce.
- V prosinci 1909 byla dána strážníkovi na váhu kemínka. /v domku, ve kterém byla umístěna obecní váha, měl strážník Němec v nočních hodinách svou "služební" místnost/.

Polní hlídači

1890 Jan Červinka
1891 Jan Šulák
1894 Jan Klouda
1898 Pavel Němec
1900 Karel Klouda

denně

1901 František Škarvada, plat 60 kr.
1904 " "
1905 " "
1907 Jan Gracias - jeho, žádost na zlepšení platu obec zamítla

- 1909 František Škarvada - v květnu a červnu měl plat 1 K 40 hal. denně, v červenci a srpnu 1 K 60 hal., Musí hlídat i v neděli a to jen pozemky v katastru obce. Hlídal do 31. října.
- 1910 Josef Bureš za denní plat 1 K 60 hal.
- 1911 František Škarvada hlídal od 24. dubna za 1 K 70 hal. denně. Podmínky: Každý týden se mu strhne 1 K jako záloha, kdyby se stala škoda jeho vinou. Kdyby se prokázalo, že bere úplatky, ihned se propustí.
- 1912 František Škarvada za stejných podmínek jako v r. 1911
- 1913 Josef Bureš
- 1914 Dne 13. 4. 1914 byl zvolen celoročním zřízencem Frant. Škarvada, který měl v létě vykonávat službu polního hlídače. V zimní době měl vykonávat službu ponocenskou a lampářskou. Stanoveno služné 600 K ročně a roční paušál na šaty 60 K. Avšak dne 21. 4. 1914 bylo toto usnesení již zrušeno a František Škarvada vykonával jen službu polního hlídače v jarní a letní době.

Obecní strážníci asistovali při t. zv. postrku hnanců - nepohodlných osob, který prováděli četníci. Na příklad 17. 4. 1878 byl postrkem poslán do Ratenic z Kutné Hory obecní příslušník Tomáš Sajal. Náklady za jeho vězení ve výši 12 zl. 2 kr. musela uhradit obec, protože Sajal byl nemajetný. Tomáš Sajal byl v obci pod policejním dozorem. Dne 12. ledna 1879 obecní úřad podává na hejtmanství zprávu, že Sajal se po dobu svého pobytu v obci ničím neprovinil.

Do Ratenic byl poslán postrkem 26. května 1878 František Kovář a to četníky z Poděbrad. František Kovář byl podezřelý, protože s Josefem Nádvořníkem z Ratenic č. 25 ukradl vepře. /Kovář pocházel z Kněžic na semilském okrese/.

V roce 1886 byl zatčen pro tuláctví v Praze nezletilý ratenský příslušník Josef Vodradovec, ženatý, vyučen kovářem. Hejtmanství v Poděbradech sděluje obecnímu úřadu v Ratenicích, že v pracovní knížce a na domovském listu má uvedeno nesprávně své jméno jako "Vodranec".

V roce 1887 byl v Ratenicích zadržen žebřák J. Markovský a byl postrkem poslán do hnanecké stanice na Královských Vinohradech.

Obecní úřad posílá 30. 4. 1886 na okresní hejtmanství v Poděbradech zprávu o tuláctví. Dne 29. 9. 1898 zaslán na hejtmanství seznam tuláků příslušných do Ratenic. Dne 6. 3. 1899 sděluje obec hejtmanství do Poděbrad, že zadržený tulák Karel Čvančara dosud nebyl trestán. Dne 29. 3. 1899 zasílá obec městskému úřadu v Třebíči za výlohy s dopravou a ošacení Karla Čvančary 24 zl. 54 hal.

Další agenda:

3. 7. 1899 zaslány měst. úřadu v Kolíně hnanecké listy Josefa Štelly.
30. 8. 1899 zasláno vysvědčení chudoby Josefa Štelly, který byl ošetřován v Nové Gradišce.

9. 9. 1899 obecní úřad Ratenice nemá námitek proti dodání Jos. Štelly do obce postrkem. Štella byl dodán do Ratenic 28. 9. 1899.

27. 9. 1900 sděluje obec. úřad hejtmanství v Poděbradech, že Josef Štella pokaždé z obce z policejního dozoru uteče.

- 6.3.1886 navrhl František Miškovský, aby z obce byla vypovězena Marie Zuzová, protože byla pro krádeže vícekrát trestána, naposledy 14.denním vězením.
- 19.5.1887 navrhuje J.Jeřábek, "aby občané sami zakročili a osobní toulky přetrhovali, popřípadě žádali zakročení c.k.četnictva.
- 24.9.1883^v schválen návrh Fr.Miškovského, aby obecní úřad vyvěsil vyhlášku, kterou se výrostkům přísně zapovídá povykování v noci a rušení nočního klidu. Budou-li se výtržnosti i po učiněné vyhlášce opakovati, mají výtržníci od obecního strážníka úřadu obecnímu podle jmen udání býti, aby c.k.okresní hejtmanství ohlášení byli.
- 23.3.1902 schválen návrh na vyhoštění Anny Štemberové pro úhonný život podle § 11 zřízení obecního - jak z ohledů mravních, tak i vzhledem k jejímu odsouzení krajským soudem v Kutné Hoře.

Škody na majetku

- 19.12.1879 poslána žádost na představenstvo Vrbové Lhoty o vyšetření a potrestání viníků a vymáhání 2 zl.náhrady za poškozený plot Anně Donátové z č.69 od povozů hospodářů, dovážejících do cerhenského cukrovaru řepu. Od Barbory Hořejšové z Ratenic byl poznán kočí občana Čápa.
- 24.8.1880 okresní soud v Poděbradech obeslal mladíky z Ratenic, kteří poškodili pečecký most.
- 9.9.1880 Jan Hereš z Ratenic byl přistižen s puškou v Dobřichově. Zaplatil na obecním úřadu pokutu 5 zl.
- 12.10.1880 Podána žaloba na Františka Zalabáka pro napadení obecního strážníka Tomáše Nezavdala.
- rok 1885 Josef Volák, syn Jana Voláka z č.31 zemřel na následky po kopnutí koněm.
- 6.1.1886 Václav Zalabák, syn Tomáše Zalabáka, byl obecním úřadem potrestán pro krádež topůlku Aloise Lustiga /z č.9/
- 27.10.1885 podáno trestní oznámení proti Karlu Šnajberkovi, který v hostinci za přítomnosti četné společnosti nadel starostovi Josefu Sixtovi bez zjevné příčiny zlodějí.
- 25.3.1886 vypovězena z obce dělnice Marie Zuzová, vdova po J.Zuzovi pro více krádeží.
- 25.5.1887 František Koláčný byl uvězněn pro krádež kachen.

OSVĚTLENÍ OBCE

Podle obecních účtů pořídila obec osvětlení obce v roce 1877 tímto nákladem:

zakoupení a dovoz lamp.....	56 zl.20 kr.
přivezení sloupků pod lampy.....	<u>1 zl.52 kr</u>

V roce 1877 nebylo do lamp ještě zakoupeno svítivo. Svítidla /lampy/ byly instalovány pravděpodobně v průběhu roku 1878. V roce 1879 je v obecním rozpočtu uvažováno vydání "na svítivo v obecních svítilnách" ve výši 20 zlatých.

Podle pamětníků byly svítily umístěny na špejchárku domu č.16 v dolní ulici, u domu č.36 na pilíři po zbořené bráně do bývalého panského dvora, na obecním domě č.109, na hospodě č.10 a od roku 1902 na pilíři u vrat do dvora fary a na dalších místech.

O rozsvěcování lamp, ve kterých se svítilo petrolejem, pečoval noční strážník, ponocný. O prodej petroleje obci měli oba zdejší obchodníci značný zájem. Dne 10. ledna 1892 jednalo obecní zastupitelstvo o návrhu obchodníka Václava Petra /46/, aby se osvětlení obce zadalo veřejným konkurzem. Usneseno, aby oba zdejší obchodníci, Václav Petr z č.46 a Rudolf Kraus z č.63, podali nabídky obecnímu úřadu a obce - zastupitelstvo - rozhodne na základě výše nabídnutých cen.

Na zasedání obecního výboru 27.9.1908 navrhl obchodník Rudolf Kraus, aby se obecní lucerny buď opravily, anebo nahradily novými. K tomuto návrhu podotkl Emil Rejholec /39/, že v obci Milčicích zavedli elektriku a mají na prodej odložené lucerny i s litými stojany. Usneseno, aby starosta Fr. Miškovský tuto možnost ověřil.

Dne 31.10.1909 schválena žádost Josefa Folbergera, aby se postavila lucerna před Košovancovou kovárnou. Byl vykopán nevyužitý sloup před hospodou č.10 a postaven před kovárnou.

Obecní výbor projednal 5.12.1909 žádost obchodnice Kateřiny Poppové /č.56/, aby jí od nového roku byla zadána dodávka petroleje pro obecní lucerny, protože oba zdejší obchodníci - Svárovský z č.46 a Kraus z č.63 - již tuto zakázku obdrželi. Žádost obchodnice Poppové byla uznána s tím, že od 1.1.1910 bude petrolej dodávat a že se s obecním úřadem dohodne na jeho ceně.

V obci se začalo vážně uvažovat o zavedení elektřiny až v roce 1912. Za předsednictví radního Pavla Voláka /31/ schválil obecní výbor 17.2.1912 toto usnesení: "dopsat firmě Křižík za vysvětlení pevné občanstvu a za vyslání p.inženýra od firmy."

Firma Křižík nabídku na elektrifikaci obce vypracovala a obci předložila. Elektrotechnický závod Fr.Křižík v Praze-Karlíně podal tento návrh:

I. Transformační stanice	4700 K
II. Vedení pro souhrnný konzum.....	2924 K 50 hal
III. Vedení pro veřejné osvětlení.....	870 K 56 "
IV. Různé.....	260 K -
Celkem.....	<u>8755 K 06 hal</u>
	=====

V rozpočtu nebyl zahrnut nájem za skladiště, výlohy za komisi a přípojky k jednotlivým instalacím. Vedení pro soukromý konzum mělo být z holého drátu z polotvrdé mědi, na 44 sloupech /impregnovaných/. Vedení pro veřejné osvětlení mělo napájet 12 světelných bodů.

Avšak podle přísloví "Co se vleče, neuteče", rozhodl obecní výbor 22.12.1912 za předsednictví nového starosty Josefa Horáčka "po jednání o elektrice, má-li se v místní obci zřídit a mají-li se potřebné kroky učinit" takto: //doslovný záznam usnesení/: "Po krátké debatě usneseno, by se nespíchalo a ponechalo se, až jak se osvědčí v obcích vedlejších."

V době světové války byla malá naděje na provedení elektrifikace. Přesto zvolilo představenstvo obce při volných návrzích 15.7.1917 komisi, "která by v příhodné době zavedení elektrického proudu do obce na starost měla."